

Good Night, and Good Luck

Filmen handlar om den i USA legendariske tv-journalisten Edward R. Murrow som i sitt program *See It Now* gick till frontalangrepp på senator Joseph McCarthy och hans brutala hetsjakt på möjliga kommunister inom administration och kulturliv i Amerika åren 1950–54. Murrow satte något av en standard för journalistisk integritet världen över. Men varför görs filmen idag? Vad har den att säga oss om spelet mellan makt och journalistik och den demokratiska uppgift den tredje statsmakten måste axla?

Rekommenderad från gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
ANDREAS HOFFSTEN & CLAS ÖSTERHOLM

Handling

På en elegant tillställning i Chicago 1958 presenteras Edward R. Murrow, legendariskt nyhetsankare på det amerikanska nyhetsbolaget CBS (Columbia Broadcasting System), med orden ”han slängde stenar på jättar”. Bland åhörarna idel upplådda högdjur och kollegor.

Ed Murrow grundlade sitt rykte i och med kritiken av senator Joseph McCarthy för hans oetiska metoder i hetsjakten på statliga tjänstemän, politiker, kulturarbetare vilka anklagades för kommunism och oamerikansk verksamhet åren 1950–54. I filmens öppning håller Murrow ett brandtal i form av ett credo gäl-

lande journalisters ansvar och demokratiska uppgift i samhället men också ett utfall mot sakernas tillstånd: Att det råder dekadens, eskapism och ett pösigt välmående som återspeglas i media.

Handlingen förflyttas tillbaka till 1953. Redaktionen på CBS program *See It Now* nås av uppgiften att en löjtnant i flygvapnet, Milo Radulovich, sparkats från sin tjänst därför att hans far och syster påstås läsa en serbisk vänstertidning. Murrow, hans övriga medarbetare och producenten Fred Friendly, gräver i ärendet och ser det som ett typiskt uttryck för en odemokratisk utveckling. De ställer sig frågan: Var Radulovich kommunist? Svaret blir att ingen vet eftersom anklagelseakten ligger i ett förseglat kuvert.

Friendly får en dag besök på sitt kontor av två överstar som i raka ordalag varnar honom för att sända programmen om Radulovich och att CBS nu ger sig ut på farliga vatten. Friendly klargör för överstarna att de har inbjudits att medverka – inte godkänna det inslag CBS planerar sända dagen därpå där de påstår att USAs flygvapen har avskedat Radulovich som säkerhetsrisk utan skymten av bevis. I programmet lägger Murrow sedan ut texten och säger till tittarna att varken vi eller ni, advokaterna eller Radulovich vet vad anklagelserna går ut på.

För att få göra dessa politiska program tvingas Murrow även göra det mer folkligt populära hemma-hos-programmet *Person to Person* och den här gången handlar det om den extravagante pianisten Liberace i ett samtal om hans giftermålsplaner. Murrows intresse är måttligt.

Samtidigt hårdnar konflikten då en av McCartneys medarbetare påstår att Murrow står på sovjets lönelista alltsedan 1935 vilket Joe Wershba, en kollega till Murrow, skakar på huvudet åt

och säger att alla vet att Murrow är en sann patriot.

CBS vd, William Paley, vill försäkra sig om att Murrow har på fötter när nu McCarthy planerar att slå tillbaka mot CBS. Paley tycker att Murrow ska ge upp attacken mot McCarthy, ”han kommer tids nog att förstöra sig själv.” Murrow å sin sida oroar sig för att CBS ledning lägger sig i deras nyhetsvärdering och yrkesintegritet. Paley replikerar: ”Vi tillverkar inte nyheter, vi rapporterar nyheter.” Paley gör det mycket klart för Murrow att den reporter som inte har rent mjöl i påsen kommer att sparkas med omedelbar verkan. ”Jag kommer inte att riskera andras levebröd på grund av att ni inte sköter er!”

På ett redaktionsmöte senare berättar en i teamet att hans fru besökte ett kommunistiskt möte och att det nog är bäst att han därför slutar. Murrow kommenterar syrligt med att om vi alla inte någon gång läst en farlig bok, haft en bekant från andra sidan eller deltagit i ett möte där man diskuterat förändring – ja, då skulle vi alla vara sådana som McCarthy önskar sig. Han avslutar med att säga att vi ska gå till botten med den här historien eftersom terrorn existerar just nu och här i detta rum!

På den efterföljande sändningen den 9 mars 1954 går Murrow till frontalangrepp mot McCarthy och hans metoder att genom grova anklagelser sprida rädsla bland människor men att vi medborgare också har ett ansvar och Murrow avslutar med ett Shakespearecitat. ”Felet är vårt eget, Brutus, om vi kuvas. Det är inte stjärnornas.’ Good night, and good luck.”

Efter sändningen går hela gänget på nyhetsredaktionen på en bar. Där sitter de till dess första upplagan av de betydande tidningarna kommer ur trycket och vars ledare och krönikor de sedan läser upp och kommenterar. Den konservativa skribenten O’Brian i New York Post sågar *See It Now* och hånar samtidigt nyhetsuppläsaren Dan Hollenbeck för att han i sin nyhets-sändning solidariskt ställt sig bakom Murrow med orden ”aldrig har jag varit stoltare över CBS”. Men New York Times applåderar CBS och Murrows utspel.

Vi bevittnar representanhusets utskott, HUACs (där McCarthy var ordförande) förhör med den kommunistmisstänkte Annie Lee Moss som rannsakas på hörsågen, utan vittnens närvaro vilket senator McClellan från Arkansas poängterar.

Den 6 april 1954 bereds McCarthy möjlighet att gå i svaromål i direktsändning i *See It Now*. I autentiska journalbilder målar han ut Murrow som en falsk ledare av de ”pack” som alltid försöker gå mot strupen på de som bekämpar kommunistiska förrädare. Så förena er med mig i kampen för ett fritt Amerika. McCartneys inlägg följs av reklam från aluminiumföretaget Alcoa.

Veckan efter svarar Murrow på McCartneys inlägg, där han fränt dissikerar senatorns oersonliga argumentering om att alla som är emot honom är kommunist eller kommunistympatisör. Murrow framhäver också det amerikanska folkets beslutsamhet och förmåga till självständigt tänkande.

Någon månad senare ställs McCarthy själv inför utskottet i senaten, det är militären som ifrågasätter hans metoder och deras språkrör Joseph Welch uttalar de berömda orden: ”Have you no sense of decency, sir?”, vilket blir spiken i kistan på McCartneys karriär.

Senare får Paley möjlighet att tillsammans med Friendly och Murrow utvärdera programmet. ”Folk vill bli underhållna, de vill inte få lektioner i samhälls rätt”, argumenterar Paley. ”Men vad vill du Bill”, frågar Murrow. ”Jag vill inte få ständigt magont varje gång ni tar er an ett nytt ämne”, svarar Paley. ”Men jag är rädd att det är priset du får betala”, konkluderar Murrow.

Programmet flyttas och ges en sämre sändningstid. På väg ut

från vd:s kontor passerar Friendly och Murrow en tv-monitor där Eisenhower håller sitt berömda tal om Habeas corpus.

Filmen slutar med att vi är tillbaka till 1958 och Murrows tacktal som inledde filmen.

Tv då – tv nu

Good Night, and Good Luck handlar förvisso om den legendariske och stilbildande journalisten Ed Murrow och hans tid på CBS när det kalla kriget var som kyligast och McCarthy kunde härja ganska fritt i utskottet för oamerikansk verksamhet i början av 50-talet. Men filmen är också en intressant inblick i hur rågångarna på den tiden gick i frågor om tv:s roll som public service och som ett brett folkligt underhållningsverktyg. Men trots att filmen skildrar 50-talets USA så är ändå likheterna med dagens mediesituation slående och de frågor och avvägningar som redaktionen på *See It Now* ställs inför är i allra högsta grad relevanta i vår tid: Frågor om ägarstrukturer och medieföretagens ledningars inflytande över det redaktionella innehållet; tv:s roll som samhällsinformation eller underhållning; medias förhållande till den styrande makten; annonsörernas inflytande på programinnehållet.

- I filmens öppnings- och slutscener håller Murrow ett tal som handlar om televisionens roll: ”Tv kan användas som undervisningsmedel, upplysa och till och med inspirera. Men det kan bara ske om folk är villiga att använda den för sådana syften – annars är det bara kablar och ljus i en låda.” Vad är tv för eleverna? Vilken roll fyller tv:n i elevernas liv?

- Filmen handlar om en journalistik som står för kvalitet och integritet på en aktionsvärd amerikansk tv-kanal. Ser eleverna på nyheter på tv – eller hämtar de nyheter från annat håll? Jämför nyhetsprogram på de svenska tv-kanalerna – gärna under en och samma kväll. Kan man se skillnader? Vilka nyheter presenteras i de olika programmen? Varför blir vissa nyheter stora och andra mindre? Hur ser balansen ut mellan så kallat positiva och negativa nyheter och hur placeras de i programmen? Hur presenteras nyhetsprogrammen i de olika kanalerna – jämför dekor, nyhetsankarnas framtoning etc?

Aluminiumföretaget Alcoa, som är en huvudsponsor till *See It Now* har i sin tur nära kontakt med militären, vilket visar sig bli problematiskt när redaktionen vill göra ett kritiskt inslag om den sparkade löjtnanten Milo Radulovich. Diskutera relationen mellan annonsörer och programinnehåll i dagens tv-kanaler.

- Dela in klassen i två grupper som får argumentera för public service-tv finansierad av statliga medel respektive reklamfinansierad tv. Eleverna kan ta kontakt med någon tv-kanal för att skaffa information eller för att göra intervjuer.

- Programmet *See It Now* kan möjligen jämföras med dagens samhällsprogram som *Agenda* eller *Kalla fakta*. Programmets redaktion ställs inför frågor om nyhetsvärdering, faktagranskning, journalistisk objektivitet etc. Med detta i bakhuvudet – låt eleverna göra ett eget inslag till *See It Now* om något ämne de tycker är viktigt, om ämnen eleverna saknar i det vanliga tv-utbudet.

Filmens regissör George Clooney har i en intervju sagt apropå de senaste årens världspolitik: Varför ställer sig inte folk frågan

vilka som förfalskade de dokument som påstod att Saddam Hussein köpte anrikat uran? Vi vet idag att de är förfalskade. Dessa dokument sände oss i krig. Varför är inte den frågan på dagordningen?

Ja, vem är det egentligen som sätter agendan för vad som blir en nyhet och inte, vad det är för frågor som får ställas?

Filmen ger en ganska romantisk bild av journalisten. Idealistiska män med siktet inställt på sanning oavsett om den svider eller inte. Ed Murrows journalistiska teknik går ut på att med torra fakta förpackade i vässad retorik avslöja sanningar och maktmissbruk.

Vid ett tillfälle hamnar Murrow i en diskussion med sin avdelningschef Siegfried Mickelson om att ge motsidan, dvs militären, möjlighet att i objektivitetens namn kommentera programmet om Milo Radulovich. Mickelson hävdar att så måste vara fallet, medan Murrow tycker att McCarthy-sidan fått nog med utrymme att uttrycka sina åsikter de senaste åren, och han svarar att han inte accepterar att det nödvändigtvis alltid måste presenteras två sidor av ett argument.

- Man brukar kalla pressen den tredje statsmakten – de som ska granska riksdag, regering och domstolsväsendet. Vilken är nyhetsjournalisternas uppgift i ett demokratiskt samhälle?

50-talet som en spegel av nuet

Trots att *Good Night, and Good Luck* skildrar händelser i 50-talet så är det uppenbart att filmen har producerats i syfte att provocera, spegla vår tid i 50-talets händelser. Men varför denna film idag? Tveklöst är det därför att det idag i USA existerar ett minskat utrymme för åsiktsfrihet, trycket från den kristna högern och nyhetsbyråer såsom FoxNews och tidningar som New York Post och Washington Times allt mer satt sin prägel på mediasituationen.

Ett tydligt exempel på hur man i *Good Night, and Good Luck* refererar och bitskt kritiserar det politiska läget i dagens USA är när Ed Murrow i *See It Now* gör sitt skarpa inlägg mot McCarty: ”Han [McCarthy] bevisade igen att den som exponerar honom, den som inte delar hans hysteriska nonchalerande av anständighet, mänsklig värdighet, och rättigheterna som konstitutionen garanterar måste vara kommunist eller kommunistympatisör.”

Man behöver inte alls vara speciellt konspiratoriskt lagd för att se detta som en bitsk pendang till George W. Bushs berömda uttalande efter 11 september i kampen mot terrorismen, att ”antingen är ni med oss eller så är ni med terroristerna”.

Ytterligare ett exempel är från filmens slutsekvenser när Murrow och Friendly lämnar William Payleys kontor. De passerar en tv-skärm där president Eisenhower håller ett berömt tal om Habeas corpus, en engelsk lag från 1679 som stipulerar fångars rätt att ställas inför rätta och inte bara hållas i fängsligt förvar utan rättegång – kopplingen till fångarna på Guantanamo Bay är tydlig.

- Att som i *Good Night, and Good Luck* berätta en historia från historisk tid för att kritisera och belysa händelser i nutid är inget nytt. Resonera kring hur detta kan ge extra kraft åt det filmen vill argumentera för. I *Good Night, and Good Luck* kan man läsa in som en undertext att samhället under 50-talet trots allt slog tillbaka och reagerade starkt mot McCarthys metoder. Med det som utgångspunkt kan man se filmen som ett upprop om att förändringar är möjliga, att det är värt att slåss för det man tror på. Känner eleverna att den möjligheten finns idag?

Tidens teknik och tecken

Filmen ger som extra bonus en härlig inblick i sin tids byngliga teknik där reportagen togs på filmbas som sedan fördes över till videoband inför sändning. En teknik som vi kan le å idag men som uppenbarligen gav en tv som inte stod dagens efter ifråga om innehåll och professionalitet.

Good Night, and Good Luck är filmad i svartvitt vilket förstärker tidsatmosfär förutom att det möjliggör att foga in gamla journalbilder från utfrågningarna i senaten och McCarthys (som alltså spelar sig själv) inlägg i *See It Now*. Men frågan är hur man genrebestämmer filmen med tanke på dess blandning av spelfilm (delvis byggd på autentiskt material) och journalfilm. Är det en dramadokumentär?

- Gör det svartvita fotot och alla journalfilmer att vi lättare litat på filmens utsaga?

Mer att läsa

Report it Now är en aktivistsida på Internet skapad av filmens produktionsbolag Participant Productions. På hemsidan lyfts journalistikens betydelse som granskare av makthavare fram och man uppmanar alla att bli aktivt delaktiga i mediasamhället. www.participate.net/reportitnow

I boken *Sex, såpor och svenska krusbär* (Ekerlids Förlag AB, 2006) beskriver Leif Furhammar hur det svenska tv-landskapet förändrades när tv-monopolet upplöstes.

Här finns hela Murrows tal:

<http://www.turnoffyourtv.com/commentary/hiddenagenda/murrow>

Produktionsuppgifter

USA 2005

Producent: Grant Heslow

Manus: George Clooney & Grant Heslow

Regi: George Clooney

Foto: Robert Elswit

Klippning: Stephen Mirrione

I rollerna

Edward R. Murrow – David Strathairn

Fred Friendly – George Clooney

Joe Wershba – Robert Downey Jr.

Shirley Wershba – Patricia Clarkson

Don Hollenbeck – Ray Wise

William Paley – Frank Langella

Joe McCarthy – Joe McCarthy

Tekniska uppgifter

Speltid: 94 minuter

Format: Vidfilm

Ljudsystem: DTS, Dolby Digital, SDDS

Censur: Barntillåten

Premiär: 24 mars 2006

Distribution

Scanbox Entertainment, Östgötagatan 48, 116 64 Stockholm Tel. 08-545 787 80, fax 08-545 787 89 www.scanbox.com